

TOMMI P. LANKILA

ANTIIKIN VIIMEINEN KEISARI

KAARLE SUURI
JA LÄNTISEN
EUROOPAN
MUOTOUTUMINEN
ANTIIKISTA
KESKIAJALLE

Gaudeamus

Copyright © 2023 Kirjoittaja & Gaudeamus

Suomennokset Tommi P. Lankila

Einhard: *Vita Karoli Magni* &

Notker Balbulus: *Gesta Karoli Magni Imperatoris*

Ks. tarkemmat tiedot s. 310.

Gaudeamus Oy

www.gaudeamus.fi

KANSI: Pekka Krankka

KANNEN KUVAT: Kaarle Suuren rintakuva & pyhänjännöslipas
noin vuodelta 1350, keisari Kaarlen hopeakolikko 800-luvun alusta,
Kaarlen ratsastajapatsas 800-luvulta; ks. Kuvien lähteet s. 308
(myös sivuille 8 ja 153).

KARTAT: Hannu Linkola

KL 91.1, 91.6 • UDK 940

ISBN 978-952-345-233-6

PAINOPIIKKA: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2023

Sisällys

Johdanto	9
Nimistä.....	11

VÄLIMEREN KULTTUURIPiIRI LEVIÄÄ

Rooma ja läntisen Euroopan ensimmäinen yhdentymisen ..	15
Rooma luo eurooppalaisuuden pohjan.....	24
Rooman valtakunta alkaa hajota.....	35
Kaupungit ja kulttuuri.....	42
Euroopan muovaajat	46
Ulkoiset ja sisäiset vaikuttajat.....	46
Kristinuskosta Euroopan uusi identiteetti.....	48
Välimeren uusjako: Rooman kulttuuripiiri hajaantuu	55
Välimeren vertikaalinen jako:	
pohjoiset tulijat ja Länsi- ja Keski-Euroopan synty.....	56
Välimeren horisontaalinen jako:	
kaakon uudet ihmisryhmät ja uusi uskonto.....	64

EUROOPAN HAJAANNUKSESTA UUTEEN YHTENÄISYYTEEN

Frankit Länsi- ja Keski-Euroopan muovaajina	71
Uusi maailma: Galliasta Franciaksi.....	75
Kauppa ja kaupungit.....	77
Laki.....	78
Katolisuuden leviäminen.....	79
Luostarilaitoksen nousu.....	80

Kuinka pienestä Kaarlesta kasvoi suuri.	83
Merovingeista karolingeiksi – uusi kuningassuku	83
Kaarlen syntymä.	89
Kaarle – kuninkaan poika ja paavin suojatti	91
Olemus ja henkilökuva	93
Kaarlen perhe sekä lukuisat naiset ja lapset	94
Valtakunnan laajentaminen: Kaarle isänsä jalanjäljissä	97
Kaarle ja sota	97
Frankit, paavi ja Pohjois-Italian langobardit.	102
Etelä-Francia: Akvitanian ongelmat	104
Baijerilaiset	105
Avaarit.	106
Slaavit	108
Saksit.	109
Nordmannit.	111
Saraseenit.	113

KAAARLEN IMPERIUMI UUDEN LUOJANA JA VANHAN ELVYTTÄJÄNÄ

Kuninkaan sana ja virkamiehet valtiolaivan ohjaajina	119
Liikkuvasta hovista takaisin kohti pysyvää pääkaupunkia.	122
Lait ja hallintotavat	127
Karolinginen renessanssi	130
Frankkilainen kirkko ja uusi maailmanjärjestys.	130
Sivistystyöllä kohti yhtenäisempää valtakuntaa	135
Myöhäisantiikista varhaiskeskiajalle	144
Kaarlen valtakunta eurooppalaisen identiteetin perustana.	144
Kaarlen perintö.	154

KAAARLE SUUREN ELÄMÄKERRÄT

Elämäkertakirjallisuus antiikista 800-luvulle	159
Einhard.....	160
Notker Änkyttjä (Balbulus).....	166
Einhard: Kaarle Suuren elämä	175
Johdanto.....	175
Kaarlen sodat	177
Kaarlen politiikka.....	193
Kaarlen henkilokuva	195
Notker Änkyttjä: Kaarle Suuren uroteot	215
Ensimmäinen kirja – Kaarle ja kirkko	215
Toinen kirja – Kaarle ja maalliset asiat	256

Liite: Sukupuut	296
Kaarle Suuren esivanhemmat	296
Kaarle Suuren jälkeläiset.....	298
Viitteet	300
Kuvien lähteet	308
Lähteet ja kirjallisuus	310
Nimihakemisto	322
Kiitokset	336

Kartat

Saraseenien ja frankkien ryöstöretket	85
Verdunin sopimus 843	146